

1/2026 (37. ročník)

Patron

čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor

**O památce Adolfa Pecha
Obnova kříže na Scheibe
Výročí prusko-rakouské války 1866**

Detail pomníku obětem prusko-rakouské války 1866 v Chrastavě. Foto Bohumil Horáček

Czumův pomník v polích nad Dolním Vítkovem. Foto Bohumil Horáček

Vážení členové a příznivci Spolku Patron

Náš spolkový časopis Patron prošel za více než pětatřicetiletou dobu své existence několika změnami. Od prvního, ještě nepojmenovaného výtisku, k tomu druhému, nesoucímu název Patron; od občasníku ke čtvrtletníku s víceméně pravidelnými vydavatelskými termíny. Při jeho tvorbě se vystřídalo několik redaktorů, hlavním zdrojem publikovaných textů však vždy byla – a věříme, že stále je – členská základna spolku.

Dnes držíte v rukou historicky první celobarevný výtisk Patrona. Od roku 2026 se výbor rozhodl vydávat spolkové periodikum v celobarevné tištěné podobě, a kromě kvalitních textů tak všem odběratelům dopřát i kvalitní fotografie. Doposud byly celobarevné verze k dispozici pouze ve formátu PDF na webových stránkách.

Časopis Patron vycházel dlouho pouze černobíle, především kvůli dobovým technickým možnostem. Barevné fotografie se na vnější straně obálky poprvé objevily až v roce 2005, od prvního ročníku 2017 pak barevné obrázky zdobily i vnitřní stranu obálky a doplňovaly články uvnitř čísla. Rok 2018 pak přinesl další zásadní změnu grafiky, a především sjednocení vnitřní struktury výtisku. Letos se tedy posouváme o další kousek dopředu. Doufáme, že ti, kdo tištěný časopis odebírají, tento krok ocení.

Přejeme vám hezké jaro v Jizerských horách.

Výbor Spolku Patron

Nově opravený kříž na Scheibe. Foto Jiří Pavelka

Titulní strana: Pechova památka na severním svahu Smrku v zimě roku 2003. Foto Ladislav Řezáč

Pech státního nadlesního Adolfa Pecha

Otokar Simm

O památce nadlesního Pecha se v časopisu Patron objevovaly informace již od jeho prvního ročníku v roce 1990. Většinou se jednalo o stručné zprávy o stavu tabulky, o opravách nebo o proměnách okolních cest a krajiny. Nejobsáhlejší příspěvek byl publikován v Patronu 3/2004. V něm jsme společně s Herbertem Endlerem podrobně psali nejen o nešťastné události, ale též o náhodném „objevu“ takzvaného Pechova kamene. V následujících řádcích se, mimo jiné, pokouším informace o kameni uvést na pravou míru.

O Pechově památce toho bylo již dost napsáno. Nemíním proto fabulovat, co a za jakých okolností se novoměstskému nadlesnímu přihodilo, ale omezím se na doložená fakta v denním tisku. O události psali novináři především ve *Friedländer Zeitung* (*Frýdlantských novinách*), tiskovině vycházející v letech 1895–1945 každou středu a sobotu. Netřeba zdůrazňovat, že se jednalo o periodikum psané německy; našim čtenářům nabízíme samozřejmě překlady.

Frýdlantské noviny, 28. 1. 1933 (sobota), str. 4

(Postřelen na honu.) K nanejvýš politováníhodnému loveckému neštěstí došlo včera v pátek mezi 12. a 13. hodinou. Byl jí postižen 53letý nadlesní pan Adolf Pech, bydlící v Novém Městě p. S. (Waldrand č. 74), zaměstnaný u státní lesní správy, všeobecně vážený a oblíbený muž. K nehodě došlo na křižovatce Jezdecké a Smutečné stezky, nedaleko „Streitova obrázku“ v lese na úbočí Smrku. Následkem nešťastného přehlédnutí tam zasáhla během

Frýdlantské noviny vycházely v letech 1895–1945 vždy ve středu a v sobotu ráno

2. nadhánky pana Pecha kulka jednoho z účastníků lovu tak těžce, že se s průstřelem břicha skácel k zemi. K neštěstí došlo asi tím, že se mezi nadlesním a nešťastným lovcem pohyboval jelen. Těžce zraněný byl okamžitě transportován do Nového Města p. S., kde mu okresní lékař MUDr. Dorschner poskytl první lékařskou pomoc. Autem podnikatele pana Kubika byl potom zraněný dopraven do frýdlantské okresní nemocnice, kde muselo být ihned přistoupeno k operaci. Těžce zraněný je otcem vdané dcery a ještě nezletilého syna.

(Obdobnou zprávu převzala i redakce jabloneckého deníku Gablonzer Tagblatt do ranního vydání 28. ledna 1933.)

Frýdlantské noviny, 1. 2. 1933 (středa), str. 4

Zprávy z Nového Města p. S.

(Svému zranění podlehl) státní hajný pan Adolf Pech v 54. roce života. Jak již bylo oznámeno, byl uplynulý pátek během lovu v lese na úbočí Smrku nešťastným omylem postřelen jedním z účastníků honu. S průstřelem břicha musel být dopraven do frýdlantské okresní nemocnice. Život politováníhodného nebylo již, bohužel, možné zachránit a v pátek kolem půl 6. večer zemřel. Tělesná schránka tak náhle a tak tragickým způsobem o život připravěného byla včera uložena k poslednímu odpočinku na hřbitově ve Ferdinandově.

V sobotu 4. 2. 1933 vyšlo ve Frýdlantských novinách poděkování truchlících pozůstalých za projevenou účast. Pochován byl Adolf Pech ve Ferdinandově, jeho hrob se nedochoval

Pro přiblížení podmínek v době události jsem se pokusil dohledat, jaké panovaly povětrnosti podmínky. I v tomto případě mi pomohly zprávy uveřejněné v novinách.

Frýdlantské noviny, 25. 1. 1933 (středa) – dva dny před událostí

(Všude tuhá zima.) Zima, která začala tak mírně, se projevuje už po nějakou dobu hodně krutě. Celé dny se sypou a sypou sněhové vločky, které zahalují ulice i střechy, stromy i pole do tlustého sněhového kožichu. Přidal se vítr a tuhý mráz, takže teploty klesají pod -10° a zažíváme pořádně chladné dny. Velká sněhová nadílka přinesla přirozeně dopravní potíže. Kupříkladu v pondělí uvázl státní autobus na lince Liberec–Frýdlant na Albrechtickém sedle, kde, jak známo, bývá běsnění zimních bouří vždycky nejsilnější.

Frýdlantské noviny, 1. 2. 1933 (středa) – pět dní po události (**Obleva a déšť**), který postupně přešel ve sněžení, ukončil včera studenou frontu, poté co již v pondělí ohlašoval silný vítr zvrát počasí. Tím skončilo období tuhých mrazů, které lidem kvůli přílišnému chladu znepříjemňovalo značně život, způsobilo velké ztráty na domácích zásobách uhlí a mělo za následek řadu nepříjemností a škod.

Obrátil jsem se též na přítele Miroslava Jecha z Hejnic, který už 65 let spolupracuje s Českým hydrometeorologickým ústavem jako pozorovatel stanice v Hejnicích. Před delší dobou převedl údaje o počasí, zapisované kdysi na Smrku chatařem Franzem Fritschem, do elektronické podoby. Díky Mirkovi víme, že od 27. do 31. ledna 1933 leželo na vrcholu Smrku 55 cm sněhu. V sobotu 4. února 1933 pak v důsledku výrazného zlomu počasí přišla velká obleva a za vydatného deště se sněhem spadly na Smrku 3 cm sněhu a napršelo 39 litrů vody na m².

Z uvedeného je zřejmé, že k nehodě došlo za třeskutého mrazu, obleva nastala až v následujícím týdnu. Sněhu neleželo příliš mnoho – na vrcholu Smrku ho bylo něco přes půl metru. Lze předpokládat, že v místě nehody ho nebylo víc.

Od mé první návštěvy památky Adolfa Pecha uplynulo loni půl století. Za tu dobu prošla krajina severního úbočí Smrku dramatickými proměnami a průseky a stezky, po nichž jsme tenkrát dospěli ke skomírajícímu smrku s plechovou tabulkou, dnes již neexistují. Na šedém, snad zinkovém plechu byl kromě křížku i strohý nápis „*Adolf Pech, Ober-Heger 1933*“. Nenápadná pěšina, která nás k ní zavedla, byla v Matouschkově mapě nazvaná *Oberer Paschersteig* (*Horní pašerácká stezka*).

Tajuplnou Pašeráckou stezku posléze nahradila monotónní svážnice. Podle zápisků Emila Nováka se tak stalo v roce 1982. Vytěžen byl mrtvý smrkový porost, který se proměnil v holou

V roce 1975 se původní Pechova památka nacházela ve skomírajícím smrkovém lese. Foto autor

planinu. V časopisech Patron můžeme sledovat, jak se z lesů stala holina s dalekými výhledy a solitárními buky, a její opětovné zarůstání.

Ocitujme část zápisků Emila Nováka z 80. let:

„... zpočátku po rovině vedoucí cesta (v roce 1982 vybagrovaná do čtyřmetrové šíře) začíná po několika stech metrech stoupat. Tady je po levé ruce stará stezka ještě nezřetelně viditelná. Po několika krocích stačí zahnout doleva a na buku, ve výšce dobrých dvou metrů, spatříme obnovený pomníček. Jen o 10 metrů dál, na úplně suchém smrku, jsou ještě zbytky původní plechové tabulky. Tu jsem v 60. letech sundal a po její renovaci zase připevnil pár kroků východněji odtud. V roce 1981 odnesl Dietmar Lauer (Černá Říčka) již nevzhlednou tabulku domů a s Heinzem Hippmannem (Nýčovy Domky) ji hezky obnovili. V roce 1982 mi ji Dietmar přivezl. Bohužel jsem ji potom upevnil na nesprávném místě. Až 18. června 1983 jsem se dostal k tomu, abych svou chybu napravil. Tabulku jsem úmyslně pověsil na blízký buk, protože se dá předpokládat, že tento strom bude dlouho uchráněn před pilou dřevorubců.“

Během let členové Spolku Patron tabulku několikrát obnovili. Jisté také je, že musela být přemístěna na některý ze sousedních buků, jelikož do Emilem

Členové Spolku Patron se postarali též o opravu 3. září 2011. Tentokrát to byli Herbert Endler, Rudolf Makel' a Aleš Navrátil. Foto Herbert Endler

zmiňovaného stromu udeřil blesk a poničil ho. Jak se lze dočíst v Patronu číslo 2/2024, zatím poslední renovaci zajistil Aleš Navrátil spolu s přáteli z Frýdlantska – dne 4. května 2024 vrátili tabulku na současné místo.

Dějství první

Byla sobota 15. května 2004. V předešlém září byla na Smrku zpřístupněna nová rozhledna a ta byla naším cílem. K výstupu z Nového Města p. S. jsme si vybrali cestu, která byla teprve před několika lety modře vyznačena.

Začíná u Streitova obrázku a zpočátku sleduje starou dřevařskou cestu, jejíž spodní část je zřejmě zachycena již v Matouschkově mapě z roku 1927.

Elegantně byla renovována i původní tabulka s nápisem. Foto Herbert Endler

V době „objevení“ Pechova kamene byl balvan s nápisem zarostlý jen trávou. Modře značená cesta prochází za ním. Jistou záhadou zůstává, jestli nápis kdosi nezvýraznil tmavou barvou. Po vytesání byl nápadně světlý. Foto autor

V poslední době tudy ze severu chodí na Smrk většina výletníků, neboť se jedná o atraktivní směr s pěknými výhledy. Náhoda tomu chtěla, že jsme pár set metrů nad obrázkem míjeli nevysoký kámen. Kus kamene mezi ostrícemi, na mezi hned při cestě, vybízí ke krátkému odpočinku.

Dřív, než jsme se vydali na další cestu, rozhodl jsem se – jako obvykle – nápadný balvan obejít a podívat se i na jeho odvrácenou stranu. Rozhrnul jsem travu a pichlavé smrkové větve a v tom okamžiku se mi zatajil dech: do zčernalého balvanu byl vytesán křížek a nápis Adolf Pech 1933!

Kde se tady ten nápis vzal? Nikdy jsem o podobném nic neslyšel ani nečetl. A přeci tu je, a hned u cesty!

Nemohl jsem se dočkat pondělního rána, abych se spojil s Herbertem Endlerem. Zdědil přeci kartotéku Emila Nováka a sám toho také mnoho zná. Vyzkouším ho, třeba se přizná! Ale přítel neměl o Pechově kameni, tak jsem ho nazval, ani ponětí... A že jej ta zpráva nenechala v klidu, o tom svědčilo to, že si hned příští pátek vzal dovolenou a vypravil se do Nového Města pod Smrkem a dál k Pechovu kameni. Byl zjevně první, kdo sem podle jednoduchého návodu přišel. Na rozdíl ode mne i s fotoaparátem.

Nebudu příběh s Pechovým kamenem dál protahovat. Koneckonců dnes je už všeobecně známé, že je nápis novodobý.

Dějství druhé

V roce 2008 vydal horský spolek knihu *Připomínky zašlých časů – pomníčky Jizerských hor*. V kapitole O lesnících a lovcích se píše i o Pechově památce. Větší část textu zaujímal příběh o nalezení Pechova kamene.

Nedlouho po vydání mi ale sdělil Miroslav Jech: „Vím, kdo před pár roky vytesal nápis do kamene nad Streitovým obrázkem.“ Dověděl se o tom od spolupracovnice v raspenavské Česaně. Mé případné pochybnosti o pravdivosti tohoto tvrzení vyvracel diapositiv, na kterém byl ještě patrný žulový prach vzniklý při tesání. Bylo jasné, že „objevený“ nápis nepochází z doby, kdy došlo k nešťastné události. Ve druhém vydání „*Připomínek*“ z roku 2013 jsem stať o Pechově kameni upravil, jenže na podrobnější vysvětlení v knize nebylo ani dost času, ani prostoru.

Už dlouho jsem se chystal uvést věci na pravou míru, čas k tomu uzrál až teď. Od Mirka Jecha jsem se dověděl, že nápis vytvořil pan Tomáš Honzejek z Libverdy. Díky jeho vstřícnosti a ochotě se dál dovídám:

„V osmdesátých letech jsem se vyučil v Hejnicích lesníkem a následně jsem absolvoval Střední lesnickou školu ve Šluknově. V letech 1987–1989 jsem byl na praxi v okolí Nového Města pod Smrkem. Pracoval jsem tehdy v lese při těžbě a ve volném čase jsem hledal podle Knihy o Jizerských horách pomníčky,“ sděluje mi Tomáš.

Po práci procházel také místa na severním úbočí Smrku. V devadesátých letech marně hledal Pechovu tabulku – snad pátral na trochu jiném místě, možná byla zrovna v opravě. V domnění, že památka zanikla se zkázou lesa,

V červenci 2010 jsme Pechův kámen zkoumali s Karlem Nádeníkem. Z jeho okolí se nabízely ještě krásné výhledy. Foto autor

Unikátní fotografii pořídil Tomáš Honzejek v den vytesání v roce 1996. Čerstvý nápis byl světlý...

rozhodl se pro vytvoření její trvanlivější podoby. „V červnu nebo v červenci 1996 jsem během jednoho dopoledne vytesal do příhodného kamene křížek, jméno Adolf Pech a rok 1933,“ říká dál pan Honzejek. Místo pro vytesání nápisu si vybral spíš náhodně, vhodných objektů totiž není u cesty mnoho.

„Když jsem jednou dostal k Vánocům knížku *Připomínky zašlých časů* a přečetl si o Pechově památce, zhrozil jsem se, co jsem nechtěně způsobil,“ dodává.

Dějství třetí

Je sobota 13. prosince 2025. Sníh, který napadl už v listopadu, zmizel stejně rychle, jak se objevil. Obloha je šedivá, ale tu a tam se mraky protrhnou a vykoukne z nich nebeská modř. Z rozcestí U Spálené hospody stoupáme po zeleném značení ke Streitovu obrázku. Naše čtveřice má namířeno „k Pechovi“.

Nenápadný Pechův kámen už nevybízí k odpočinku jako před lety, je zarostlý a sklánějí se nad něj větve čtvrtstoletých smrků. V šeru a vlhku kámen ztmavl, zčernal i nápis s křížkem. Kdo o něm neví, sotva si ho může všimnout, tuctový balvan nikoho neupoutá. My však jdeme najisto: víme, že nápis je na odvrácené straně od cesty.

Po nezbytné dokumentaci pokračujeme po modrých značkách ve výstupu k odpočinkovému místu zvanému „Pechova smrt“. Poutníky informuje tabule

K Pechovu kameni dojdeme za pár minut od Streitova obrázku. Foto autor, 2025

Adolfa Pecha ještě někdo vzpomněl. Smůla se mu stala osudnou, jeho jméno však díky tomu zůstalo v Jizerských horách známé dodnes. NOMEN OMEN.

ve čtyřech jazycích o tom, k jaké události v těchto místech došlo. Informace obsahují i zmínku o nálezu Pechova kamene.

U tabule odbočuje vlevo neznámá široká svážnice, o které psal Emil v 80. letech (viz výše). Pod touto cestou visí na jednom z buků renovovaná Pechova tabulka. Z cesty ji dnes nezahledneme, je skrytá za rychle rostoucími smrky, ale v mapách je přesně zakreslená, takže její nalezení není obtížné.

Po jejím vyhledání se vracíme zpátky kolem neudržovaného Kamené republiky a Novoměstské kyselky k parkovišti U Spálené hospody. Odpoledne se zvedá vítr a začíná pršet...

Zdá se, že kdyby v lednu 1933 nedošlo k politováníhodné nehodě, sotva by si po tolika letech na nadlesního

Nynější vzhled Pechova kamene. Foto Miroslav Deml, 13. 12. 2025

Informační tabule stojí na křižovatce nazvané Pechova smrt. Foto autor

V současné době je Pechova památka skrytá v jehličnatém lese na ojedinělém buku. Foto autor

Návštěva u sousedů – vodopád Szklarki

Otokar Simm

Dneska již mnoho českých turistů zavítá občas do polských částí Jizerských hor nebo Krkonoš. Ani ti, kdož hledají více než jen konzumní zábavu, nebudou zklamáni – nachází se tam nepřeberné množství přírodních krás a možností poznávat méně známá místa. Na své si přijdou i milovníci drobných památek, nechybí ani pomníčky připomínající nejružnější události. Nepochybně si vzpomenete, že jsme o některých v našem časopisu již v minulosti psali.

Jedním z takových cílů může být známý *Wodospad Szklarki* na pomezí Jizerských hor a Krkonoš.

Szklarka vzniká soutokem potoků *Górna Szklarka* a *Niedźwiada*, pramenících na úbočích Vysokého kola a Velkého Šišáku, ve výšce přes 1100 metrů. Voda stéká z hor, aby se v nadmořské výšce kolem 520 m náhle vrhla z třináctimetrového skalního prahu. Do roku 1945 měla Szklarka německý název *Kochel*, vodopád pak *Kochelfall*.

Je přirozené, že takové přírodní atrakce si lidé povšimli již v dávných dobách, kdy se stávala cílem významných osob, výtvarníků-romantiků, cestovatelů

Vodopád na pohlednici z počátku 20. století. Vpravo dole najdeme výklenek, v němž kdysi připomínala pamětní deska návštěvu královského páru. Archiv autora

V prázdném výklenku našly dobré podmínky k životu lišejníky. Foto autor

a movitých měšťanů. Přicházeli sem dlouho předtím, než byly vybudovány pohodlně schůdné cesty nebo chaty, ve kterých se mohli občerstvit nebo dokonce přenocovat.

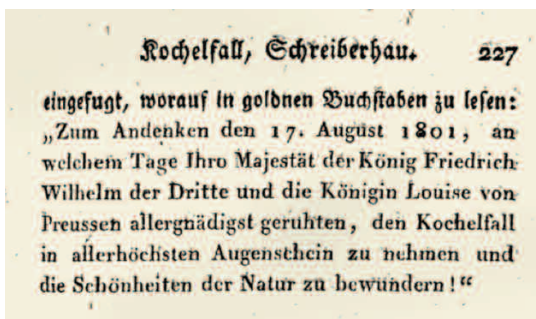
Ty časy připomíná dodnes nápadný výklenek, který je vytesán do svislé stěny žulového balvanu, blízko vodní hladiny. Pozorný návštěvník si ho jistě všimne. V současnosti je tato prázdná nika porostlá šedozelenými lišejníky a hraje odstíny mnoha barev. Na první pohled je zřejmé, že už dlouho neslouží svému účelu. Ale o jaký účel se mohlo jednat, co bylo ve výklenku umístěno? To byly otázky, na které jsem se pokusil najít odpověď.

Staré pohlednice mně příliš nepomohly. Pokud na nich byl výklenek patrný, nedařilo se jednoznačně určit, jestli v něm byla nějaká deska s nápisem. A už vůbec ne, co na ní bylo napsáno. Tudy cesta nevedla...

Na stopu jsem přišel v německém *Průvodci Krkonošemi a Jizerskými horami* z roku 1911 (*Führer durch das Riesen- und Isergebirge von Wilhelm Patschowsky*). Na str. 63 se uvádí, že Kochelfall navštívil v roce 1800 král Friedrich Wilhelm III. s královnou Luisou. Tahle informace nasměrovala mo-

je pátrání v časopisech *Der Wanderer im Riesengebirge*. V prvním čísle 30. ročníku z roku 1910 byl otištěn článek *Friedrich Wilhelm III. und seine Gemahlin Luise im schlesischen Gebirge im Sommer des Jahres 1800 (F. W. III. a jeho choť Luisa ve slezských horách v létě roku 1800)* od Heinricha Schuberta. Dovídáme se, že královský pár doputoval 17. srpna roku 1800 v odpoledních hodinách z Kynastu (Chojniku) kočárem do Petersdorfu (Piechowitz) a odtud pokračoval koňmo proti toku říčky Zackenu (Kamienne). Závěrečné stovky metrů ke *Kochelfallu* museli již mladí manželé absolvovat pěšky. U vodopádu se zdrželi půl hodiny a byli uchváteni nádherou přírodní scénérií.

Nyní zbývalo zjistit, jestli ve výklenku byla nějak připomenuta právě tato událost. Stejně jako výše, pomohla i tady digitální knihovna, konkrétně publikace *Handbuch für Reisende von dem Schlesiſchen Riesengebirge und der Graffschaft Glatz (Příručka pro cestovatele po slezských Krkonoších a hrabství Kladsko)*, kterou v roce 1818 sepsal Friedrich Wilhelm Martiny a vydalo ji nakladatelství W. G. Korn ve Vratislavi a Lipsku. Na stranách 226 a 227 se píše: „*Na skále před vodopádem Kochelu je zapuštěna mramorová deska, na níž můžeme číst nápís vyvedený zlatými literami*“. Jeho text ve volném překladu zněl: „*Na památku 17. srpna 1801, dne, kdy Jeho Veličenstvo král Bedřich Vilém III. a královna Luisa Pruská milostivě přijali pozvání ke zhlédnutí vlastnímá očima Kochelfall a obdivovali krásy přírody!*“ Zde se ovšem autor průvodce zmýlil: návštěva proběhla již v roce 1800.

Zmínka o návštěvě Jeho Majestátu se objevila v turistickém průvodci z roku 1818. Zdroj internet

Tradovalo se mimo jiné, že král s královnou během své návštěvy vyryli do kůry dvou buků, rostoucích nedaleko soutoku říček Kochel a Zacken, svá jména: „... *Sie schnitten ihre Namen in zwo Buchen die sodann der seel. Preller mit einer Einfassung umgeben ließ*“, píše se v průvodci na straně 226. Zmíněný „blažený Preller“, který nechal řezbu oplotit, byl majitelem známé výrobny vitriolu v *Petersdorfu (Piechowicích)*. Mělo se snad jednat o monogramy v podobě FW a L.

Vzácná návštěva zůstala nadlouho hluboce zakořeněná v povědomí místních lidí. Svědčí o tom například báseň Eduarda Dietricha otištěná na pohlednicích z konce 30. let minulého století, nebo i názvy některých skal, které byly zaneseny do turistických map té doby – například v populární Meinholdově mapě Krkonoš – *Luisenfels* nebo *Friedrichstor*. Je pochopitelné,

že s poválečnou výměnou obyvatelstva upadlo mnohé v zapomnění a v současnosti je již obtížné určit, o které skály se jednalo.

Necelých 500 metrů pod vodopádem, už na území Piechowic, se Szklarka vlévá do divoké říčky Kamienna. U soutoku dnes najdeme nejen rozlehlé parkoviště, ale i stánky se suvenýry všeho druhu. Odtud je i nejsnadnější přístup k vodopádu; v roce 2000 byla cesta dlouhá pár set metrů upravena pro vozičkáře a stala se jednou z prvních toho druhu v Krkonoších.

Od roku 1868 stojí u „Wodospadu“ chata, která byla postavena v místech staršího občerstvovacího kiosku z roku 1824. Nedlouho po roce 1945 dostala jméno *Kochanówka*. Je zajímavé, že dnes se již nedá s jistotou určit, jak přišla ke svému „novodobému“ názvu. Podle Przemysława Wiatera (1958–2020), historika a dlouholetého kustoda *Domu Carla a Gerharta Hauptmannových* ve Sklářské Porubě, může název souviset s klasikem polské literatury, renesančním básníkem Janem Kochanowskim (1530–1584). Nelze však vyloučit ani spojitost s romantickými prožitky kohosi už zapomenutého (*kochać – milovat, kochanek, kochanka – milenec, milenka*).

Jinou zvláštností je, že v předválečných mapách a průvodcích chata větší nou neměla – na rozdíl od většiny krkonošských bud – své pojmenování.

Pohlednice ze třicátých let minulého století byla obohacena básní Eduarda Dietricha. Zdroj internet

DER KOCHFALL.

Kochelfall byl i oblíbeným námětem uměleckých pohlednic. Tato vyšla v roce 1903 a jejím autorem byl Carl Ernst Morgenstern. Sbírka autora

Bývá v nich uváděna jen jako „*Wohnhaus*“ (obytný či ubytovací dům), „*Restauration am Kochelfall*“ atp. Návštěvníci si zde mohli zaplatit spuštění vody zadržené stavidlem nad vodopádem (podobně jako kdysi u Labské boudy) a znásobit prožitek.

V současnosti je okolí wodospadu a schroniska velmi rušným místem. Od jara do podzimu sem proudí sotva přerušovaný průvod výletníků z obou stran. Většina si pořídí mobilem pár fotografií, někteří se občerství ve schronisku, jiní si u stánku koupí nějaký kýčovitý suvenýr, načež pokračují zpět k parkovišti, anebo dále do hor. Výběr túr je odtud poměrně bohatý.

Na závěr připomínáme, že návštěvníci by měli počítat s tím, že vstup do polského Krkonošského národního parku je zpoplatněný; v roce 2025 stála jednodenní základní vstupenka 11 zlotých. To by nás ale nemělo od návštěvy tak mimořádného místa odradit.

Schronisko Kochanówka nabízí nejen suvenýry, ale i domácí pirohy, široký pivní sortiment a ubytování.
Foto Miroslav Deml

Od prusko-rakouské války uplynulo 160 let

Bohumil Horáček

V létě roku 1866 se střední Evropa na několik týdnů proměnila v obrovské bojiště. Konflikt, který vešel do dějin jako prusko-rakouská válka či „válka sedmi týdnů“, netrval dlouho – ale jeho důsledky zásadně proměnily politickou mapu kontinentu. Šlo o střet dvou ambicí: kdo povede německé země a určí jejich budoucnost – tradiční habsburské Rakousko, nebo dynamicky rostoucí Prusko? Rozhodující bitva se odehrála na českém území, válečné události neminuly ani oblast Jizerských hor a Liberecka. Jelikož rok 2026 je rokem jubilejním, připravili jsme do letošních vydání časopisu Patron čtyřdílný seriál, mapující události i památky, které najdeme v regionu severních Čech.

Panovníkem Pruska byl v době prusko-rakouské války král a pozdější první německý císař Vilém I. (*22. 3. 1797, †9. 3. 1888). Archiv autora

Po napoleonských válkách vznikl roku 1815 volný svazek států nazývaný Německý spolek. Sdružoval desítky království, vévodství a knížectví. Formálně v něm hrálo hlavní roli Rakouské císařství, ale během 19. století sílilo Prusko – hospodářsky, vojensky i politicky. V čele pruské vlády stál energický kancléř Otto von Bismarck, muž, který otevřeně usiloval o sjednocení německých států „krví a železem“ – ovšem bez Rakouska.

Záminkou k válce se stal spor o správu severoněmeckých vévodství Šlesvicko-Holštýnsko. Ta byla roku 1864 dobyta na Dánsku společnými síla-

mi Pruska a Rakouska. Brzy se však ukázalo, že společná správa je jen dočasným řešením. Napětí mezi oběma mocnostmi rostlo a Bismarck obratně vyprovokoval konflikt, přičemž si předem zajistil neutralitu Francie a spojení s Itálií, která chtěla získat Benátsko.

Když v červnu 1866 vypukly boje, bylo zřejmé, že půjde o střet moderní doby. Pruský král Vilém I. měl k dispozici reformovanou armádu. Prusové využívali železnici k rychlé mobilizaci a jejich vojáci byli vyzbrojeni moderní jehlovkou – puškou, která umožňovala rychlejší střelbu než rakouské zbraně. Na jihu mezitím bojovala Itálie. Ačkoli její armáda nebyla vždy úspěšná, samotný fakt otevření druhé fronty Rakousko výrazně oslabil.

Boje se soustředily především do Čech. Série střetnutí vyvrcholila 3. července 1866 v rozhodující bitvě u Hradce Králové. Na polích mezi Hradcem Králové a Sadovou se střetlo přes 400 000 vojáků. Rakouská armáda utrpěla zdrcující porážku. Během jediného dne padly či byly zraněny desítky tisíc mužů a bylo jasné, že válka je rozhodnuta.

Dne 23. srpna 1866 byl v Praze uzavřen mír. Německý spolek byl rozpuštěn a Prusko vytvořilo nový politický útvar – Severoněmecký spolek, který sjednotil severní německé státy pod jeho vedením. Prusko-rakouská válka byla krátká, ale její význam obrovský. Otevřela cestu ke konečnému sjednocení Německa roku 1871, kdy bylo ve Versailles vyhlášeno Německé císařství. Rakousko bylo z německých záležitostí definitivně vytlačeno. Itálie získala vytoužené Benátsko. Pro Rakousko znamenala porážka zásadní otřes. Již

*Rakouským panovníkem byl v době prusko-rakouské války císař František Josef I. (*18. 8. 1830, †21. 11. 1916). Archiv autora*

Pruská pŕedsunutá hlídka ve šluknovském výběžku. Na pozadí stylizovaná podoba zříceniny hradu Falkenštejna u Jetřichovic. Archiv autora

o rok později muselo přistoupit na kompromis s Uherskem a vznikla dualistická monarchie Rakousko-Uhersko.

Pro české země měla válka i bezprostřední lidský rozměr: desítky tisíc padlých, epidemie cholery, zničené vesnice. Krajina severovýchodních Čech je dodnes poseta pomníky připomínajícími léto 1866.

Válka skončila závěrečnou bitvou u Hradce Králové (obraz německého malíře Georga Bleibtreue). Archiv autora

Oblast dnešního Liberecka byla jedním z prvních míst, kam pruská vojska vstoupila. Strategicky významné bylo především pohraničí ve směru Žitavy k Turnovu. Pruské oddíly překročily hranice a postupovaly přes Frýdlantsko a Jizerské hory. Hroby padlých, pomníky a pamětní desky připomínají léto 1866 dodnes.

Prusko-rakouská válka tak není jen kapitolou učebnic. Je součástí regionální paměti. V krajině, kde dnes vidíme turistické stezky a pole, se před 160 lety pohybovaly statisícové armády a rozhodovalo se o budoucnosti Evropy. I proto chceme kulaté výročí připomenout čtyřdílným seriálem. Zaměřuje se pouze na Liberecko a během celého roku vám přinese zajímavé informace o památkách a událostech, které se odvíjely od Chrastavy přes Stráž nad Nisou a Dlouhý Most až do Svijan-Podolí. První díl na vás čeká už v následujícím článku.

Krajina severních a východních Čech je dodnes poseta hroby a pomníky z roku 1866. Na snímku hrob u Kuřívod (Hühnerwasser). Foto autor.

Když Prajzové táhli do Čech – Chrastavsko

Bohumil Horáček

Bylo brzké ráno 23. června 1866. Nad údolím mezi Lužickými a Jizerskými horami se zvedala lehká mlha a silnice vedoucí od saských hranic do Čech se začínaly plnit vojáky. Nejprve přijížděli jezdci – průzkumné hlídky. Za nimi pěchota v dlouhých modrých kabátech, kolony dělostřelectva a neko-nečný proud zásobovacích vozů. Tudy vstupovala do Čech pruská armáda. Jedním z prvních měst, která se ocitla na její trase, byla Chrastava. Během několika dnů tudy prošly desetitisíce vojáků a město se na krátký čas ocit-lo v samotném proudu velkých evropských dějin.

Památník prusko-rakouské války v Chrastavě před kostelem sv. Vavřince. Foto autor

Prusko-rakouská válka z roku 1866 byla vyvrcholením dlouhodobého soupeření dvou velmocí o vliv v německém prostoru. Rakousko se snažilo udržet dosavadní systém Německého spolku, zatímco Prusko usilovalo o sjednocení Německa pod svým vedením. Když v červnu 1866 konflikt vypukl, rychle se přesunul do českých zemí, které byly tehdy součástí habsburské monarchie. Severní Čechy přitom patřily k prvním oblastem, kde se obě armády setkaly.

V sobotu 23. června 1866 překročila hranice v prostoru Hrádku nad Nisou pruská 1. armáda. Čítala přibližně 93 000 mužů a její velká část postupovala právě údolím přes Chrastavu směrem na Liberec. Podle dobových údajů prošlo samotnou Chrastavou přibližně 54 000 pruských vojáků. Pro malý severočeský region to byl obrovský vojenský pohyb. Kolony pě-

choty, děl a vozatajstva zaplnily silnice i louky v okolí města. Rakouská armáda měla v oblasti jen menší jednotky – především husary, kteří střežili hranici a sledovali postup nepřítele.

K prvním střetům došlo ještě před příchodem hlavních sil. V noci z 22. na 23. června se poblíž dnešní Uhelné střetla pruská hlídka s rakouskými husary. Šlo o malou potyčku, ale symbolicky zahájila válečné události na severu Čech. Další střetnutí následovala u Vítkova a Bedřichovky. Tam se přední stráže obou armád setkaly při průzkumu terénu a došlo k přestřelkám.

Příběh prvního padlého: husar Josef Czom

Jednou z tragických epizod těchto dnů byl osud rakouského husara Josefa Czoma. Dne 23. června 1866 byl tento příslušník rakouského husarského pluku č. 5 smrtelně zraněn při službě na předsunuté hlídce na polích u Dolního Vítkova nedaleko Chrastavy. Těžce raněný voják byl převezen do města, kde však svým zraněním brzy podlehl. Pohřben byl na dnes již zrušeném hřbitově u chrastavského kostela.

Josef Czom padl v časných ranních hodinách a lze jej s jistotou považovat za vůbec první oběť prusko-rakouského konfliktu. Za ní je někdy vydáván i Emerich Berta, který padl v nedaleké Stráži nad Nisou. K této události sice došlo téhož dne, ale až během odpoledne. K příběhu Emericha Berty se dostaneme v dalším díle tohoto seriálu.

Zajímavé je, že jméno Josefa Czoma nebylo dlouho známé. Teprve čtyřicet let po válce se podařilo identitu padlého zjistit díky návštěvě jeho někdejšího spolubojovníka v Chrastavě. Tehdy se místní občané rozhodli po-

*Pomník Josefa Czoma v polích nad Dolním Vítkovem.
Foto autor*

stavit padlému pomník. V hostinci Franze Pfohla v Dolním Vítkově se v neděli 1. září 1907 uskutečnila schůze zástupců místní samosprávy a veteránských spolků.

Jednání svolal chrastavský starosta Bergmeier. Zúčastnil se ho také zástupce Dolního Vítkova Wirsik a členové veteránských spolků z Chrastavy a Vítkova. Starosta v úvodu vysvětlil, že teprve při loňské návštěvě husara Josefa Horvátha v Chrastavě se podařilo zjistit jméno vojáka, který byl pravděpodobně prvním padlým v oblasti během prusko-rakouské války. Podle jeho svědectví byl identifikován jako Josef Czom.

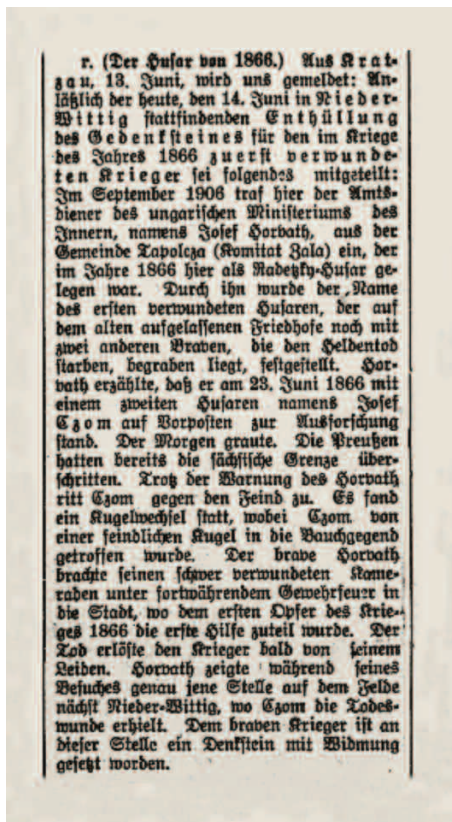
Účastníci schůze se následně domluvili na zřízení patnáctičlenného výboru, který bude usilovat o vybudování pomníku na místě, kde byl voják zasažen. Majitel pole Anton Müller z Dolního Vítkova poskytl pro tento účel bezplatně část svého pozemku. Přítomní se shodli, že pomník vznikne z nalezeného bludného balvanu doplněného pamětní deskou s věnováním. Tento pomník byl odhalen 14. června 1908.

Czomův spolubojovník Josef Horváth skutečně v září roku 1906 navštívil Chrastavsko. Noviny Reichenberger Zeitung o jeho návštěvě zpětně podaly informaci ve svém vydání právě ze 14. června 1908:

Z Chrastavy (Kratzau) nám dochází zpráva: U příležitosti dnešního, 14. června konaného odhalení pomníku vojáka, který předčasně padl ve válce roku 1866, je připomenuta následující událost.

V září roku 1906 sem z Vídně přijel muž jménem Josef Horváth, pocházející z obce Tapolcza v župě Zala a tehdy zaměstnaný u uherského ministerstva vnitra. V roce 1866 zde sloužil jako husar. Díky jeho svědectví se podařilo zjistit jméno prvního vojáka, který zde pravděpodobně padl a který je pohřben na starém, dnes již zrušeném hřbitově spolu se dvěma dalšími muži, kteří rovněž padli.

Horváth vyprávěl, že 23. června 1866 byl na předsunuté hlídce spolu se starším husarem jménem Josef Czom. Jejich úkolem bylo provést průzkum

Článek v Reichenberger Zeitung, popisující Czomův tragický osud. Archiv autora

okolí. Svítalo, když Prusové překročili hranice Sasky. Přes jeho varování se Czom rozjel vstříc nepříteli. Došlo k přestřelce, při níž byl Czom zasažen nepřátelskou kulkou do břicha. Statečný Horváth se přesto pokusil pomoci svému těžce zraněnému druhovi. Ten byl však prvním zásahem tak těžce poraněn na horní části těla a hlavě, že svému zranění brzy podlehl. Během své návštěvy Horváth ochotně ukazoval místo na poli, kde Czom utrpěl smrtelné zranění. Na tomto místě byl statečnému vojákovvi později postaven pamětní kámen s věnováním.

Pomník v polích nad Vítkovem přežil do dnešních dní. Několikrát musela být obnovena pamětní deska, ke které byl později přidán i český překlad. Co je

však zcela nedůstojné, je přítomnost pastviny v sousedství pomníku. Dostalo pár kroků od něj má místní farma umístěné napajedlo a sklad sena, takže na dohled od pietního místa se dobytek nejen pase a napájí, ale také válí v bahně a vyprazdňuje. Pánové z někdejšího komitétu by se nestačili divit...

Chrastava se vzdává bez boje

Když 23. června dorazily první pruské jednotky do Chrastavy, rakouské hlídky se stáhly směrem k Liberci. Město tak bylo obsazeno bez boje.

Přední oddíly 7. pěší divize nejprve obsadily Chrastavu a vyslaly průzkumné hlídky směrem k Bedřichovce. V těchto místech narazily na rakouské husary, kteří vyjeli proti nim od Ostašova, dnes části Liberec, a došlo k menšímu střetnutí.

Hlavní část 7. pěší divize se po přechodu hranic utábořila v okolí Bílého Kostela a záloha byla umístěna ve Václavících. Až do noci zůstal ohromný vo-

Dobytěk, kálající pár metrů od Czomova pomníku odebírá místo jakoukoliv pietu. Foto autor

Původní pomník prusko-rakouské války v Chrastavě na pohlednici, datované rokem 1903. Archiv autora

jenský tábor, který se rozkládal v samotné Chrastavě a okolí. Největší průchody pruských jednotek Chrastavou k Liberci se uskutečnily ve dnech 24.–27. června. Pruská okupace města byla oficiálně ukončena po podpisu mírové smlouvy v Praze dne 23. srpna.

Přesto se poslední pruské oddíly v Chrastavě krátce ubytovaly ještě mezi 7. a 9. zářím. Teprve jejich odchod znamenal definitivní konec okupačního období. Obyvatelé města si sice mohli oddechnout, avšak následky – zejména nedostatek zboží a potravin – pociťovali ještě několik měsíců po odchodu posledního pruského vojáka.

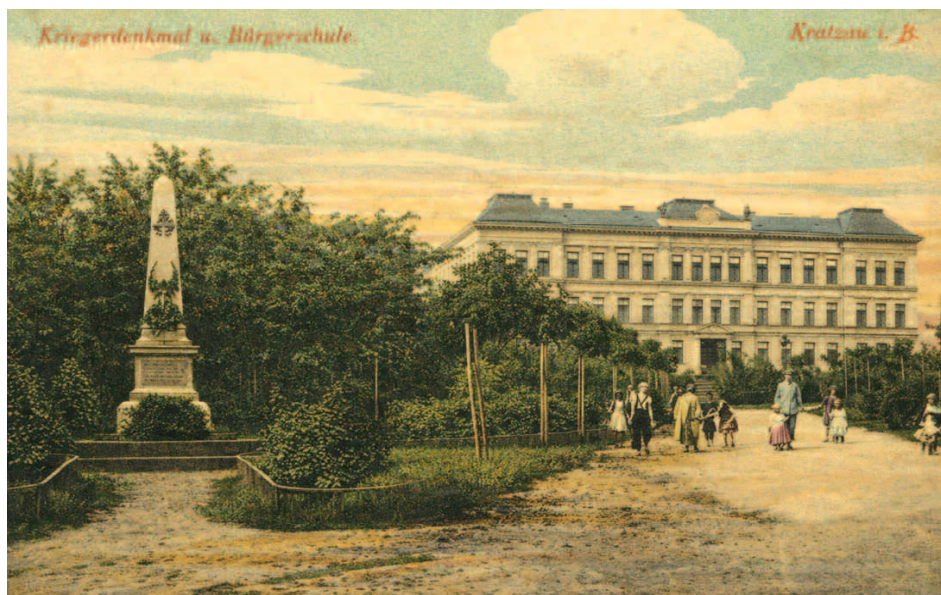
Památníky války v Chrastavě

Na území někdejšího chrastavského okresu připomínalo události prusko-rakouské války z roku 1866 celkem pět památek. Tyto objekty vznikaly postupně v průběhu několika desetiletí a připomínaly jak jednotlivé vojáky, tak širší okruh obětí tohoto konfliktu. Zároveň dokládají proměny přístupu k válečné paměti v regionu i změny, které přinesly pozdější historické události.

Nejstarší z těchto památek je pomník vztyčený v roce 1867 v Andělské Hoře. Je věnován Wenzelu Amtsbüchlerovi, který padl 24. června 1866 v Itálii během bitvy u Custozy. Tato bitva byla součástí jižního bojiště prusko-rakouské války, kde rakouská armáda bojovala proti italským jednotkám. Pomník tak připomíná vojáka pocházejícího z místního regionu, jenž zahynul daleko od domova na jiném válečném bojišti.

Kříž v Andělské Hoře, postavený na památku Wenzela Amtsbüchlера, padlého u Custozzy. Foto autor

Až do roku 1945 stál památník na prostranství mezi kostelem a chrastavskou školou. Archiv autora

Další památky se nacházely v samotné Chrastavě, konkrétně na hřbitově u kostela sv. Vavřince. V roce 1891 zde byl postaven kříž věnovaný rakouskému pěšákovi Del bon Angelovi z pěšího pluku č. 26. Tento voják zemřel v Chrastavě dne 20. července 1866, tedy krátce po skončení bojových operací, pravděpodobně na následky zranění nebo nemoci. V blízkosti tohoto kříže stála také památka připomínající neznámého pruského vojáka. Oba objekty symbolicky připomínaly padlé z obou znepřátelených armád. S velkou pravděpodobností však tyto památky zanikly v době, kdy byl chrastavský hřbitov u kostela zrušen.

Další významná připomínka války vznikla v Chrastavě na konci 19. století. V roce 1898 byl u kostela sv. Vavřince vybudován pomník věnovaný vojákům obou bojujících armád, kteří v souvislosti s válkou zemřeli, a zároveň také obyvatelům chrastavského okresu, kteří padli v řadách císařsko-královské armády. Tento památník měl tedy širší význam než předchozí jednotlivé kříže a snažil se připomenout válečné oběti komplexněji. Pomník byl dokončen v roce 1898 a jeho odhalení mělo zároveň oslavit 50. výročí panování císaře Františka Josefa I. K jeho slavnostnímu odhalení ale došlo až o rok později, v roce 1899. Důvodem odkladu byla tragická událost z téhož roku – atentát na císařovnu Alžbětu (Sisi), která byla zavražděna v Ženevě.

Po druhé světové válce prošel osud tohoto pomníku výraznou proměnou. Původní památka připomínající válku z roku 1866 byla odstraněna a následně znovu postavena na městském hřbitově. Po změně nápisu i výzdoby začal

*Po přemístění na hřbitov padlé z roku 1866 vystřídali sověští osvoboditelé z roku 1945.
Foto autor*

Obelisk byl otočen o 180 stupňů – na zadní straně objevíme kotvící otvory původních kovových doplňků čelní strany. Foto autor

sloužit jako pomník vojákům Rudé armády padlým při osvobozovacích bojích v roce 1945. Není bez zajímavosti, že přemístěný pomník byl tehdy postaven „zády“ k příchozímu. Nápis, oslavující sovětské osvoboditele jsou vytesány do původně zadní stěny památníku. Můžeme se o tom přesvědčit i dnes – prohlédneme-li si dnešní zadní (tedy původně čelní) část, objevíme i po desítkách let stopy po otvorech, ve kterých byly připevněny kovové části původního pomníku.

K obnovení památky obětí prusko-rakouské války v Chrastavě došlo až po mnoha desetiletích. Na počátku 21. století se objevila iniciativa, jejímž cílem bylo připomenout v Chrastavě také oběti války z roku 1866. Město se proto rozhodlo usilovat o obnovu, a to za předpokladu získání státní finanční podpory. Zvažována byla i možnost navrácení původního pomníku ze hřbitova, tato varianta však byla již v počátku odmítnuta. Přemístění památníku by totiž mohlo být vnímáno jako neúcta k vojákům Rudé armády padlým během druhé světové války a zároveň by mohlo vyvolat zbytečné diplomatické komplikace. Proto bylo nakonec rozhodnuto o vzniku věrné repliky původního pomníku, která byla slavnostně odhalena v pondělí 24. listopadu 2008.

Starosta Chrastavy Michael Canov při odhalení obnoveného památníku. Archiv města Chrastavy

A obavy z diplomatických komplikací? Ty byly oprávněné. Jakmile Chrastavští do světa vypustili zprávu o záměru obnovit u kostela válečný památník z roku 1866, zástupci Ruské federace v České republice ihned projevíli zájem o to, v jakém stavu se rudoarmějský pomník na hřbitově nachází. Chrastavu ve čtvrtek 24. dubna 2008 navštívil obchodní rada Ruské federace Grigorij Sarišvili a v rámci obchodní návštěvy se „čistě náhodou“ zajímal o stav památníku připomínajících oběti druhé světové války z řad vojáků Rudé armády. Ocenil, že v Chrastavě je památník velmi dobře udržovaný a patrně svojí návštěvou jasně naznačil, že o jeho stěhování zpět ke kostelu a navrácení k původnímu účelu nemůže být ani řeč.

Zatímco na průčelí pomníku jsou uvedeni vojáci padlí v okolí Chrastavy, zadní strana obsahuje seznam chrastavských občanů, padlých v roce 1866 na vzdálených bojištích. Foto autor

Vlastně to ani nevadí. Obnovený pomník je stejně honosný a vkusný jako ten původní. V příštím díle tohoto seriálu se za příběhy a památkami války roku 1866 vypravíme do Stráže nad Nisou.

Město Chrástava obnovilo památník u kostela 24. listopadu 2008. Foto autor

Kříž na Scheibe a Polákův kříž prošly obnovou

Jiří Pavelka

Dvě drobné památky v okolí Oldřichovského Špičáku a Kančího vrchu se na začátku března 2026 dočkaly obnovy. Kříž na Scheibe byl nahrazen novým dubovým se stříškou z měděného plechu, Polákův kříž pod Kančím vrchem pak novým z jasanového dřeva.

Ve čtvrtek 22. ledna 2026 jsme se s kamarádem Františkem Částkem domluvili na výletě do oblasti nad Nichtovými Domky. Do kapsy jsem si přibalil svínovací metr s úmyslem spojit příjemné s užitečným. Z Exkurzní stezky jsme odbočili na sotva patrnou starou obchodní cestu, abychom si zkrátili cestu. Brzy jsme stanuli před statným bukem, na němž visel již značně sešlý kříž ze smrkového dřeva. Držel už jen na spodním šroubu. Když jsem do jeho horní části zapřel metr, kříž se po vrutu pootočil a spadl na zem. Vzali jsme ho tedy s sebou domů.

Poškozený kříž na Scheibe po sejmutí ze stromu.
Foto autor

Montáž obnovené památky proběhla ve čtvrtek 5. března 2026. Foto autor

Nový kříž na Scheibe a jeho obnovitelé. Foto autor

V dílně jsem následně vyrobil nový kříž z dubového dřeva a ošetřil jej tmavým nátěrem značky Herbol v odstínu palisandr. U tenčího kříže, který tvoří jeho druhou zvýrazněnou vrstvu, jsem trochu experimentoval – mícháním barev jsem se pokusil vytvořit patinu stárí. Zda se to podařilo, posuďte sami. Strážku z měděného plechu dodala firma Alfa Farský z Raspenavy.

Počkali jsme na příznivé počasí a ve čtvrtek 5. března 2026 jsme se vydali nový kříž umístit na jeho místo. Tentokrát jsme byli tři: František Částek nesl batoh s náradím, Josef Scholz si zahrál roli Ježíška a nesl kříž, zatímco mně zůstal fotoaparát a vodítko s fenkou Dorinkou, která nás spolehlivě doprovázela. Nedaleko buku jsme našli železný žebřík, který jsme si pamatovali už z minulé návštěvy – možná zůstal po těch, kdo instalovali předchozí kříž. Práce nám šla od ruky a kolem poledne bylo hotovo. Žebřík jsme vrátili na původní místo, třeba se bude hodit i příště. S pocitem dobře vykonané práce jsme pak za odměnu vystoupali na vrchol Špičáku, kde jsme si užili hřejivého jarního slunce a krásné výhledy do okolí.

Podobný příběh má i Polákův kříž pod Kančím vrchem. Na jeho špatný stav jsem narazil už loni na podzim, když jsem se tudy vydal na cestu. Při prohlídce bylo zřejmé, že kříž už není v dobrém stavu. U nedaleké Kančí studánky jsem doplnil vodu a zároveň si v hlavě začal skládat plán na jeho obnovu – s nadějí, že zimu ještě přečká.

Před Vánoci roku 2025 jsme s Eduardem Svobodou ke kříži zajeli, abych si vzal potřebné míry. Během února jsem pak zhotovil zcela nový z jasanového

dřeva a ošetřil jej nátěrem značky Herbol v odstínu vlašský ořech. Dne 6. března 2026 jsme po domluvě s Edou kříž naložili spolu s nářadím a vyrazili ho usadit na místo.

Demontáž starého kříže proběhla doslova jako po másle. Držela jej pohromadě už jen vrchní krusta s barvou – samotné dřevo bylo měkké a rozpadalo se v ruku. Trochu nás potrápily staré šrouby, ale i s těmi jsme si nakonec poradili. Montáž nového kříže pak už proběhla bez problémů. Nakonec jsme na místo vrátili květinovou výzdobu, pořídili několik fotografií, a kolem poledne bylo hotovo.

Je zajímavé, že předchozí kříž byl také zhotoven mou maličkostí, a to ze smrkového dřeva. Na místo byl usazen 26. října 2012, takže zde vydržel necelých třináct a půl roku. Více informací o jeho instalaci lze najít v časopise Patron č. 1/2013 na straně 11.

Polákův kříž před obnovou. Foto autor

Obnovený Polákův kříž snad vydrží minimálně dalších 13 let. Foto autor

Vzniká spolkový digitální archiv

Redakce

Snad každý, kdo se zajímá o drobné památky Jizerských hor, má doma sbírku fotografií z míst, která při pátrání po pomníčkích navštívil. Ty z posledních let jsou v digitální podobě, starší fotografie leží v albech, nebo na diapozitivech.

Spolek Patron v současné době vytváří digitální databázi fotografií a dokumentů. Postupně je vytvářen digitální prostor, kam lze archivovat veškeré dostupné archiválie. Digitální i analogové – po jejich digitalizaci formou skenování, nebo fotokopie. Svůj soukromý archiv může výboru nabídnout kdokoliv z členů. Lze jej buď přímo darovat, nebo alespoň zapůjčit k ofocení. Kontakty najdete v tiráži časopisu.

Postupně by tak měla vzniknout jednotná databáze, která bude v budoucnosti sloužit k publikačním a badatelským účelům a zároveň zaručí, že cenné archivní materiály neskončí ve sběrných dvorech, či v kamnech.

Věříme, že zachovat odkaz mnohaleté práce členů spolku i dalších přátel pomníčků a drobných památek Jizerských hor je ambicí každého z nás.

*Digitální archiv ukrývá i fotografii křížku v Oldřichovském sedle ze 60. let minulého století.
Foto Miloslav Nevrlý*

Děje se nejen v Jizerských horách

Kámen republiky pod Streitovým obrázkem je poškozen

Na Kameni republiky na severním úbočí Smrku lze v současné době nalézt stejné „graffiti“, jaké se před několika lety objevilo na Kameni republiky u Staré poutní cesty. Celkově zanedbané je i okolí památky. Spolek Patron v letošním roce chystá o stavu památky vyrozumět místní samosprávu, případně spolky v okolí Nového Města pod Smrkem.

Vyšla kniha „Na hranici zlomu“

V závěru roku 2025 vyšla kniha Na hranici zlomu: Hejnice a okolí v osudovém roce 1938 od autorů Ivana Fuksy a Milana Votavy. Publikace popisuje události v Hejnicích a okolí během klíčového roku 1938, těsně před mnichovskou dohodou a obsazením Sudet německou armádou. Autoři sledují každodenní život obyvatel, postupnou radikalizaci místní populace a přípravu československé armády včetně stavby opevnění.

Vyšla kniha „Kříž s křížem“

V únoru 2026 vyšla kniha autora Josefa Doškáře s názvem Kříž s křížem, Henlein se vrací. Publikace o rozsahu 335 stran se věnuje historii i novodobým souvislostem nacistického kříže pod rozhlednou Štěpánka v Jizerských horách. Autor v ní na základě několikaletého pátrání přibližuje okolnosti vzniku, zániku i kontroverzní obnovy tohoto monumentu. Spolek jeden výtisk zakoupil do své knihovny.

Čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor č. 1/2026 (37. ročník)

Vydává Spolek Patron, Jiřetín pod Bukovou 73, 468 43, IČO: 64669807. Vydávání čtvrtletníku PATRON je povoleno Ministerstvem kultury ČR. Ev. č. MK ČR E 10470. Redakce: Bohumil Horáček, Otokar Simm. Grafická úprava: Michal Janus. Tisk: Geoprint, Krajinská 1110, Liberec. Příspěvky zasílejte na adresu: Bohumil Horáček, Na Radouči 1254, 293 01 Mladá Boleslav, nebo e-mailem: horacek21@seznam.cz. Interní tiskovina.

Práce na renovaci Polákova kříže nad Albrechtickým sedlem. Foto Jiří Pavelka

Wodospad Szklarki je v současnosti oblíbeným cílem mnoha výletníků. Foto Miroslav Deml

Novoroční „Rabanovka“ v Hejnicích

V poutním areálu u baziliky Navštívení Panny Marie v Hejnicích se v neděli 4. ledna 2026 uskutečnilo tradiční setkání neformálně nazývané „Rabanovka“. Bohoslužba, která se každoročně koná v období slavnosti Zjevení Páně, byla spojena se dvěma výročími – patnácti lety od úmrtí P. Rabana a pětadvaceti lety od znovuotevření obnoveného kláštera v Hejnicích. Setkání přilákalo věřící, přátele i pamětníky z Frýdlantska a širšího regionu.

Miloš Raban byl po roce 1989 jednou z klíčových postav obnovy hejnického poutního místa a významně se zasloužil o rekonstrukci klášterního areálu i o jeho proměnu v duchovní a vzdělávací centrum. Právě jeho úsilí vedlo k otevření obnoveného kláštera na přelomu tisíciletí.

Slavnosti se zúčastnili i členové Spolku Patron. Setkali se nejen s bývalým hejnickým farářem P. Pavlem Andršem, ale také s jeho nástupcem P. Jiřím Voleským. Ten přislíbil zachovat spolupráci mezi hejnickou farností a Spolkem Patron, která se nejvíce projevuje při žehnání obnovených památek.

Text a foto Bohumil Horáček